ВОСТРА, ЗАКЛАПОЧАНА І БЕЗ «КАШТОЎНЫХ УКАЗАННЯЎ»

«Я не хачу вяртацца ў мінулае, але і не хачу з такім багажом (г. зн. нашай няпэўнай рэчаіснасцю. — І. Б.) ісці ў будучыню».

Гэтыя словы першага сакратара ЦК КПБ А. Малафеева, сказаныя ў заключэнне сустрэчы з дырэктарамі і сакратарамі парткомаў буйнейшых прадпрыемстваў машынабудаўнічага комплексу рэспублікі, праведзенай **6 лютага**, можна смела паставіць эпіграфам да ўсёй размовы.

А размова была вострая (дастаткова сказаць, што яна працягвалася каля чатырох гадзін без перапынку), з добрай доляй палемікі. Кіраўнікі, як можна было ўбачыць па іх настроі, прыйшлі ў Цэнтральны Камітэт партыі зусім не для таго, каб атрымаць порцыю «каштоўных указанняў». Ды і партыйнае кіраўніцтва не ставіла, а ў сённяшніх умовах і не магло ставіць падобнай мэты. Як адразу зазначыў А. Малафееў, сустрэча спатрэбілася для таго, каб абмяняцца думкамі, як перажыць гэты нялёгкі час, як не дапусціць далейшага спаду эканомікі, стабілізаваць абстаноўку, дзе шукаць выхад. Прадпрыемствы, іх працоўныя калектывы — гэта асноўнае звяно народнай гаспадаркі, іх упэўненая дзейнасць — важны фактар стабільнасці. Негатыўныя працэсы ў краіне, падзенне дысцыпліны, бязладдзе ў забеспячэнні, цэнавая анархія закранулі прадпрыемствы і на тэрыторыі нашай рэспублікі, хоць яе народная гаспадарка працавала ўстойліва. Самае непрыемнае — распаліся эканамічныя сувязі, што ўжо дало свае сумныя вынікі і працягвае наносіць рэспубліцы значны ўрон.

Менавіта гэта і ўзрушыла кіраўнікоў больш за ўсё. Не даць расцягнуць па нацыянальных кватэрах прадпрыемствы — асноўны лейтматыў іх заклапочанасці. А падобны працэс, на іх думку, ідзе і ў рэспубліцы. Не бязгрэшныя ў дадзеным выпадку і рэспубліканскія органы, якія кіруюцца аб'яўленым суверэнітэтам, прыярытэтам рэспубліканскіх законаў над саюзнымі і, па сутнасці, забараняюць прадпрыемствам распараджацца выпрацаванай прадукцыяй, прымушаюць арыентавацца на інтарэсы тэрыторыі...

Многа ў гэтых папроках справядлівага. Вайна законаў, якая набыла маштабны характар, у першую чаргу падрывае эканоміку, уносіць дэзарганізацыю ў работу прадпрыемстваў. Так, саюзнае міністэрства даводзіць свой дзяржзаказ на пастаўкі, а рэспубліка, па сутнасці, свой (дарэчы, пры гэтым нават абяцае сама ж кампенсаваць штрафныя санкцыі). У Беларусі раяць устанаўліваць прамыя кантакты, шукаць партнёраў у тых рэспубліках, з якімі заключаны дагаворы, але тут жа з'яўляецца Указ, каб усе прытрымліваліся ранейшых сувязей... Каго слухаць? Якімі законамі кіравацца, калі цяпер нават мясцовы Савет можа выдаць свой закон ці накласці вета на «сваю» прадукцыю?.. Што, так сказаць, першаснае — прадпрыемства ці рэгіён? Як увогуле жыць прадпрыемству, калі сёння страціў усякую эквівалентную сілу рубель, і каб атрымаць сыравіну і матэрыялы, трэба паставіць узамен, скажам, «МАЗ» ці «Беларусь»? А тут яшчэ таможная вайна... Прадстаўнік з Віцебска паведаміў: у іх цесныя сувязі са Смаленскай вобласцю і, як і ўсюды, наладжаны бартэрныя здзелкі. І вось, у абход таможных пастоў на магістралях (а дакладней — у абход сумна вядомага Закона аб абароне спажывецкага рынку), віцябляне цягнуць свае «бартэрныя» тэлевізары цераз «граніцу» на трактары па балоце... З-за абмежавання абменных аперацый многія ўжо сёння сядзяць на галодным пайку.

З другога боку, урад, Вярхоўны Савет рэспублікі імкнуцца забяспечыць жыццядзейнасць не проста канкрэтнага прадпрыемства, а ўсяго народнагаспадарчага комплексу рэспублікі. А галоўнае — трэба карміць людзей. І таксама за ўсё неабходна плаціць натурай. Як тут быць? Нездарма першы сакратар завастрыў пытанне: як і інтарэсы прадпрыемстваў захаваць, і «ўтрымаць» рэгіён?

Цяжка пераадолець гэту пэўную супярэчнасць прадпрыемстваў і рэспублікі ў цэлым пакуль будзе працягвацца вайна законаў, пакуль не выйдзем з таго процістаяння, у якім апынуліся. Дарэчы, вось чаму з трывогай гучала пытанне аб будучым Саюза, аб хутчэйшым і безумоўным заключэнні Саюзнага дагавора.

Разам з тым ужо цяпер трэба надаваць большую гібкасць вытворчасці. Для гэтага, падкрэсліў намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Пілюта (на сустрэчы, акрамя яго, прысутнічалі таксама прадстаўнікі рэспубліканскіх ведамстваў), трэба развіваць унутрырэспубліканскую кааперацыю, будаваць у рэспубліцы «нехапаючыя» вытворчасці. А таксама рашуча ісці на пераарыентацыю прадпрыемстваў на выпуск «патрэбнай» прадукцыі. У А. Малафеева прагучала такая думка: хопіць цягнуць у рэспубліку драўніну, метал і выпіхваць за вароты прадпрыемстваў часам не надта патрэбнае.

Гэта пытанне асабліва актуальнае напярэдадні рынку. Паказальны прыклад з ЭВМ Мінскага завода вылічальнай тэхнікі. Ужо не хочуць браць гэтыя дарагія «шафы», а вось малагабарытныя камп'ютэры — з задавальненнем, толькі ж не хапае іх.

Варта тут дадаць, што рыначны экзамен, напэўна, найбольш цяжкім будзе менавіта для нашай рэспублікі, у якой няма сыравінных рэсурсаў. І таму яна адной з першых павінна зрабіць і рыначны прарыў. Калі толькі не падвядуць рыначная гібкасць, аператыўнасць, уменне тут жа адклікацца на патрэбы спажыўца, хутка перабудоўваць і пераналаджваць вытворчасць. А не здольнасць і неабходнасць «захоўваць аб'ёмы», да якіх апеліраваў адзін з удзельнікаў сустрэчы. Тут з ім можна паспрачацца. Ва ўсякім выпадку, той жа электронна-шафавы вал нам яўна не патрэбен. Праўда, цяжка надаць гібкасць нашым вялізным, немабільным і натуралізаваным вытворчасцям...

Яшчэ адно балючае пытанне ў кіраўнікоў прадпрыемстваў — гэта падаткі. Як падлічыў дырэктар аршанскага станкабудаўнічага завода «Чырвоны барацьбіт» А. Міласердны, на іх прадпрыемстве розных падаткаў набягае да 79 працэнтаў ад прыбытку. Нягледзячы на «абвяржэнні» прадстаўніка Міністэрства фінансаў БССР, А. Міласерднага поўнасцю падтрымалі калегі. Дырэктары былі аднадушныя: у рэспубліцы ўсе імкнуцца дзяліць, пры гэтым дзяльба зводзіцца да таго, каб забраць як мага больш, маўляў, прадпрыемствы багатыя... «Ды запісалі б ужо наконт падаткаў — усё забраць!» — з горыччу кінуў дырэктар Мінскага аб'яднання імя Кастрычніцкай рэвалюцыі І. Паляцiла...

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы